

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.8.2.29>

ANALIZA HISTORYCZNO-PRAWNA POWSTAWANIA I ROZWOJU USTAWODAWSTWA W ZAKRESIE OPIEKI ZDROWOTNEJ POLICJANTÓW

Anatolii Smyk

aspirant Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego

Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-5148-4819

e-mail: AnatoliiCmyk@ukr.net

Adnotacja. Celem artykułu jest przeprowadzenie analizy historyczno-prawnej powstania i rozwoju ustawodawstwa w zakresie opieki zdrowotnej policjantów, a także scharakteryzowanie jego aktualnego stanu. W artykule na podstawie analizy poglądów naukowych naukowców przeprowadzono periodyzację historycznego rozwoju organów policyjnych na terytorium Ukrainy, a także legislacyjnych podstaw opieki zdrowotnej ich pracowników. Argumentuje się, że postępy w tej sprawie miały miejsce wraz z uzyskaniem niepodległości przez Ukrainę, gdy działalność organów ścigania i gwarancji ich pracy, w szczególności w sprawach opieki zdrowotnej, została znormalizowana przez dużą liczbę aktów prawnych o różnej mocy prawnej. Zaznaczono jednak, że proces rozwoju tego ustawodawstwa nie jest zakończony.

Słowa kluczowe: analiza historyczno-prawna, Narodowa Policja Ukrainy, powstawanie, rozwój, opieka medyczna.

HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF LEGISLATION IN THE FIELD OF MEDICAL CARE FOR POLICE OFFICERS

Anatolii Smyk

Postgraduate Student

Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-5148-4819

e-mail: AnatoliiCmyk@ukr.net

Abstract. The purpose of the article is to carry out a historical and legal analysis of the formation and development of legislation in the field of medical care for police officers, as well as to characterize its current state. The article, based on the analysis of scientific views of scientists, carried out the periodization of the historical development of police bodies in Ukraine, as well as the legal framework for medical care for their employees. It is argued that changes in this issue occurred with the independence of Ukraine, when the activities of law enforcement agencies and guarantees of their work, in particular in matters of medical care, were regulated by a large number of regulations of various legal force. However, it is noted that the process of development of this legislation is not complete.

Key words: historical and legal analysis, National Police of Ukraine, formation, development, medical care.

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Анатолій Смик

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-5148-4819

e-mail: AnatoliiCmyk@ukr.net

Анотація. Мета статті полягає в здійсненні історико-правового аналізу становлення та розвитку законодавства у сфері медичного обслуговування поліцейських, а також характеристики його сучасного стану. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів учених, провели періодизацію історичного розвитку поліцейських органів на території України, а також законодавчих основ медичного обслуговування їх працівників. Аргументовано, що зрушення в цьому питанні відбулися з набуттям незалежності Україною, коли діяльність правоохоронних органів і гарантії їхньої роботи, зокрема, у питаннях медичного забезпечення унормовані великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили. Однак при цьому відмічено, що процес розвитку цього законодавства не є завершеним.

Ключові слова: історико-правовий аналіз, Національна поліція України, становлення, розвиток, медичне обслуговування.

Вступ. Святий Феодан Затворник стверджував: «Здоров'я – це дар Божий. Його потрібно берегти. Але якщо не зберегли – то на цей випадок Господь створив лікарів і ліки. Користуватися ними – не означає

виступати проти волі Божої. Тому у хворобі до лікаря звертатися не гріх». Суто атеїстам цей святий давав пораду: «Боріться зі страстями, оскільки це краще за будь-які ліки й дає довголіття. Хвороба є сигналом про неблагополуччя душі або про помилковий світогляд чи спосіб життя» (Білоус, 2019: 18). Цей вислів показує важливість наукових розмірковувань про здоров'я як об'єкт чогось сакрального, богоподібного, недоторканного та незрозумілого для людей. На нашу думку, саме внаслідок подібних переконань процес лікування сприймався як щось нереальне, своєрідний «відьомський промисел». Але водночас непізнаність людського здоров'я стала рушійним фактором для розвитку медицини, яка сьогодні має найбільш досконалий характер і правову оболонку, у вигляді медичного обслуговування.

Надання лікарських послуг здійснювалося в усі часи різним верстам населення. Однією з багатьох соціальних груп, які отримували медичне обслуговування, були правоохоронці та представники військових формувань. Саме через це зміст та особливості проблеми медичного обслуговування поліцейських, а також розвиток її законодавчих основ варто досліджувати шляхом розгляду історичних етапів еволюції медичної діяльності на території України загалом.

Основна частина. Проведене в статті дослідження ґрунтується на історичних та історико-правових розробках, присвячених аналізу становлення й розвитку медицини, медичної науки та інших аспектів медичної галузі України від найдавніших часів до сьогодення. До уваги взято напрацювання В.І. Білоуса, С.А. Верхратського, П.Ю. Заблудовського, Ю.І. Коваленко, С.В. Васильєва, А.І. Семенова, В.І. Мельника, О.Г. Григола, Л.Ф. Луцика, В.Р. Малюти та інших. У межах наукових робіт указаних учених питання нормативного забезпечення медичного обслуговування поліцейських частково окреслюється, проте його комплексне дослідження не здійснювалося.

Мета статті – здійснити історико-правовий аналіз становлення та розвитку законодавства у сфері медичного обслуговування поліцейських, а також охарактеризувати його сучасний стан.

Варто наголосити, що зародження основ медичного обслуговування поліцейських відбулося ще за часів існування Київської Русі. З утворенням держави медицина в Київській державі (Русі) формується й розвивається як цілісна система, складовими елементами якої стають: 1) медичні знання і практичний досвід; 2) повсякденна практична лікарська діяльність; 3) регламентація відповідними законами та статутами медичної справи. Руські лікарі володіли знаннями про будову тіла і його функції, про причини хвороб, методами діагностики та лікування. Лікарі, що практикували в Русі, добре знали терапію, хірургію, фармакогнозію. В особливий пошесті була хірургія («мистецтво різання», «залізна хитрість») (Білоус, 2019: 18). Крім того, саме в період існування Київської Русі з'являються перші квазінормативні акти, що регулювали питання медичного забезпечення населення держави, у тому числі тих, кого було залучено до підтримки порядку на території останньої. До них варто віднести «Ізборник Святослава», у якому медицина розглядається як майстерність найвищого порядку. В «Ізборнику» можна знайти поради, як лікувати шлунково-кишкові розлади, шкірні хвороби, а також опис деяких вродливостей, раку. З лікарських засобів згадуються блекота, болиголов, полин, оцет, мед, жовч, мідь, припікання залізом. Велика увага приділяється порадам щодо харчування, підкреслюється особливе значення для здоров'я постійного підтримання бадьорості. В іншому джерелі староруського права – «Руській правді», збірнику законоположень Ярослава Мудрого (XI століття) і в його продовженні «Правді Ярославичів», згадується про оплату лікаря, запрошеного для огляду й допомоги покаліченому. Серед тих, хто лікував, могли бути й жінки. Про це свідчить стародавнє руське сказання «Про муромського князя Петра і дівичку Февронію», де описано, як дівичкавилікувала князя, тіло якого було вкрите струпами (Верхратський, Заблудовський, 1991: 195).

Активізація розвитку засад медичного обслуговування поліцейських простежується в період знаходження території нашої країни в складі Російської Імперії. Зокрема, Міністерська реформа 1802 року значно посилила управління губерніями з центру та зробила його більш компетентним і конкретним. Після утворення міністерської системи більшість губернських установ підпорядковувалися Міністерству внутрішніх справ. Особливим імперським маніфестом було запроваджено діяльність органів – «прикази громадської опіки» в складі міністерства. Під керівництвом «приказів» перебувала чимала кількість лікарень, богадільень, будинків для божевільних і тому подібних закладів. Формувався склад цієї багатофункціональної установи вибраними представниками від дворян, міських жителів і селянства, оскільки «прикази» виконували соціальну функцію та представляли інтереси всіх жителів губернії, будучи всестановим органом. На повітовому рівні ці установи повністю формувалися з виборних представників від дворян. Губернатору заборонялося втручатися у справи місцевих органів «громадської опіки», а дозволялося лише давати пропозиції. Проте ці установи не мали апарату примусу й зверталися до губернатора чи губернського правління у випадку відсутності місця чи особи до виконання законів. Цікаво, що відповідальність у справах «приказу» в більшості покладалася на губернаторів, які контролювали законність їх діяльності. Наприкінці 1803 року засновано медичне управління, або «Експедицію державної медичної управи», а в січні 1804 року – медичний департамент, який через свої структури займався всім спектром медичного обслуговування населення, а також боротьбою з епідеміями та антисанітарією. Особливим завданням медико-управлінських підрозділів Міністерства внутрішніх справ було лікарське забезпечення представників поліцейських органів, що передбачалося в положеннях законодавчих актів імперської влади. Так, спеціальних медичних установ для лікування правоохоронців не створювалося, однак їм надавалися пільги та пріоритет у лікуванні при зверненні до лікарень та інших медичних закладів, які знаходилися у віданні Міністерства внутрішніх справ (Желізняк, 2014).

Досягнуті результати протягом «імперського» періоду стали своєрідним плацдармом до розвитку поліцейських органів і системи їх забезпечення, у тому числі медичного, у межах функціонування нової держави, яка згодом стала чи не однією з наймогутніших країн ХХ століття. Так, ведучи мову про Радянський Союз, необхідно відмітити, що його правоохоронний сектор довгий час був прикладом функціонування правоохоронних органів навіть за часів пострадянської України.

Варто зауважити: на території цієї держави не існувало поліції в сучасному розумінні. У 20-х роках ХХ століття на базі правоохоронних органів Російської Імперії було створено міліцію – озброєне населення, яка існувала навіть після розвалу Радянського Союзу (Коваленко, 2005).

Надання медичної допомоги службовцям міліції було передбачено наказом Народного комісара охорони здоров'я УСРР «Про обслуговування міліції органами Народного комісаріату охорони здоров'я УСРР» від 10.10.1921. Згідно з названим документом, надання медичного забезпечення міліціонерам покладалося на санітарні підрозділи, підпорядковані військовому командуванню України та Криму (Про обслуговування міліції органами Народного комісаріату охорони здоров'я УСРР, 1999). Інший порядок надання медичної допомоги працівникам міліції було встановлено наказом НКВС і НКЗ УСРР «Про медичне обслуговування міліції УСРР» від 06.04.1922. Названий нормативно-правовий акт передбачав покладення на місцеві органи Наркомату охорони здоров'я УСРР обов'язку щодо надання медичних послуг працівникам міліції та членам їхніх родин у першочерговому порядку (Про боротьбу з бандитизмом, 1921: 196). Інструкція з лікувально-санітарного обслуговування Всеукраїнської школи міліції та розшуку була затверджена наказом Головного управління міліції та розшуку НКВС УСРР від 17.10.1926 № 175. Відповідно до її вимог, передбачалося створення при навчальному закладі медичного пункту (Про затвердження інструкції з лікувально-санаторного обслуговування Всеукраїнської школи міліції та розшуку УСРР, 1926: 18). Постанова ВУЦВК та РНК УСРР затвердила Інструкцію по застосуванню пільг для працівників міліції УСРР від 15.04.1927. У ній деталізовано перелік пільг, які надавалися працівникам міліції, і визначено порядок їх забезпечення (Про затвердження інструкції по застосуванню пільг для працівників міліції, 1927). У свою чергу, Головне управління міліції НКВС УСРР у 1927 році видало обіжник № 264, у якому спеціально для працівників міліції роз'яснювався порядок надання вказаних пільг. Подібний підхід мав місце лише до 1930 року. Згідно з пунктом 8 Постанови ВУЦВК та РНК УСРР «Про воєнізацію робітничо-селянської міліції УСРР» від 05.04.1930, особовому складу міліції надано пільги військовослужбовців у галузі освіти, землекористування, житлові, трудові, судові, з питань охорони здоров'я та місцевих податків і зборів (Васильев, 2008).

Подальший розвиток законодавства у сфері медичного обслуговування правоохоронців у Радянському Союзі активізувався в післявоєнний період. Саме в цей час діяльність міліції набула найбільш систематизованого вигляду та чітку нормативну основу діяльності у тому числі в розрізі пільг для правоохоронців, зокрема, у медичній сфері. Регулювання цього питання відбувалося в положеннях різних нормативних актів, які змінювалися протягом часу, а саме: Постанови Ради Міністрів СРСР і ЦК КПРС «Про заходи щодо поліпшення роботи Міністерства внутрішніх справ СРСР» від 25.10.1956; Постанови Ради Міністрів СРСР «Про затвердження Положення о радянській міліції» від 08.06.1973 № 385; Постанови Ради Міністрів СРСР «Про затвердження Положення о радянській міліції» від 17.08.1962 № 385; Постанови Ради Міністрів СРСР «Про затвердження Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ» від 23.10.1973 № 778 тощо (Семенов, 2017; История советской милиции, 1977).

Останній, сучасний, період становлення та розвитку законодавства у сфері медичного обслуговування поліцейських розпочався в 1990 році з прийняттям Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ, у якій проголошено державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту й неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах (Декларація про державний суверенітет України, 1990).

На наш погляд, саме протягом цього періоду законодавство у сфері медичного обслуговування міліції набуває найвищого ступеня досконалості. Передусім це пов'язано з виданням Закону України «Про міліцію» від 20.12.1990 № 565-ХІІ, який був чинний аж до 2015 року. Відповідно до цього нормативного акта, міліція в Україні визначалася як державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства й держави від протиправних посягань. Основними завданнями міліції було визнано забезпечення особистої безпеки громадян, захист їхніх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням і їх припинення; охорону й забезпечення громадського порядку; виявлення кримінальних правопорушень; участь у розкритті кримінальних правопорушень і розшуку осіб, які їх учинили, у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних і кримінально протиправних посягань; виконання адміністративних стягнень; участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння в межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам та організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків (Про міліцію, 1991). Крім того, у положеннях Закону прямо закріплено, що працівники органів внутрішніх справ і члени їхніх сімей, які проживають разом із ними, користуються безплатним медичним обслуговуванням у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. За працівниками органів внутрішніх справ, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, зберігається право на обслуговування цими ж закладами (Про міліцію, 1991). Деталізації положення Закону знайшли в Постанові Кабінету Міністрів РСР «Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх

справ» від 29.07.1991 № 114 (Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, 1991).

З прийняттям Інструкції про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України, затвердженої Наказом МВС України від 04.11.2003 № 1296, механізм медичного забезпечення міліціонерів упорядковано. Так, положення Інструкції встановили суб'єктів медичного обслуговування в закладах МВС, порядок прикріплення до закладів охорони здоров'я МВС України, особливості документального оформлення прикріплення на медичне обслуговування тощо (Інструкція про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України, 2004).

Висновки. Отже, саме на прикладі наведених історичних відомостей, на наш погляд, найбільш яскраво простежується весь шлях становлення та розвитку законодавства у сфері медичного обслуговування поліцейських. Найбільші зрушення в цьому питанні відбулися з набуттям незалежності Україною, коли діяльність правоохоронних органів і гарантії їхньої роботи, зокрема, у питаннях медичного забезпечення були унормовані великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили. Разом із тим варто відмітити, що основи для цього закладено ще за часів виникнення на землях України перших державних утворень. У подальшому правоохоронний сектор і механізми його забезпечення трансформувалися та набували юридичної «оболонки». Ключові досягнення, які в подальшому використовувалися за часів незалежності, досягнуті в Радянську епоху, де міліція відіграла роль одного зі «стовпів» соціалістичної влади, унаслідок чого правоохоронцям надавалися значні медичні пільги.

Отже, незважаючи на довгу історію, становлення та розвиток законодавства у сфері медичного обслуговування поліцейських не є завершеним і сьогодні. У 2015 році міліцейські органи України припинили своє існування, а їм на зміну створено принципово нове відомство – Національну поліцію, роботу якого орієнтовано на надання сервісних послуг населенню країни та забезпечення правопорядку. Утім, незважаючи на характерні відмінності поліції від раніше існуючої міліції, особливості медичного обслуговування й іншого забезпечення поліцейських сформувалися на базі гарантій соціального захисту міліціонерів. Разом із тим проголошена реформа поліції передбачає підвищення соціальних гарантій діяльності поліцейських, процес становлення яких ще не є завершеним, а тому вимагає особливої уваги з боку законодавця та вітчизняних учених-правознавців.

Список використаних джерел:

1. Білоус В.І., Білоус В.В. Історія медицини і лікувального мистецтва. Чернівці, 2019. 284 с.
2. Васильєв С.В. Правовий статус працівників міліції УСРР у 20-х роках ХХ ст. : дисертація. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. 214 с.
3. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини : навчальний посібник. 4-е вид., випр. і допов. Київ : Вища шк., 1991. 431 с.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
5. Желізняк В. Становлення та розвиток медицини у Волинській губернії наприкінці ХVІІІ середина ХІХ ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Історія»*. 2014. Вип. 1 (3). С. 17–20.
6. История советской милиции : в 2 т. Москва : Академия МВД СССР, 1977. Т. 1. 346 с.
7. Інструкція про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України: інструкція, формат типового документа від 04.11.2003 № 1296. *Офіційний вісник України*. 2004. № 20. Ст. 1395.
8. Коваленко Ю.І. Правовий статусу працівників органів внутрішніх справ у перехідному суспільстві (порівняльно-правовий аналіз на матеріалах країн СНД) : дисертація. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2005. 20 с.
9. Михайленко П.П. Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. Київ : Генеза, 1999. Т. 1 : 1917–1925 рр. 175 с.
10. Про боротьбу з бандитизмом : Циркуляр ЦК КП(б)У від 20 квітня 1921 р. *Відомості ЦК КП(б)У*. 1921. № 1. С. 15.
11. Про затвердження інструкції з лікувально-санаторного обслуговування Всеукраїнської школи міліції та розшуку УСРР : Наказ ГУРПСМ НКВС УСРР від 17 жовтня 1926 р. № 175. *Збірник наказів міліції та розшуку НКВС УСРР*. 1926. Жовтень. С. 16–18.
12. Про затвердження інструкції по застосуванню пільг для працівників міліції : Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів УСРР від 15 квітня 1927 р. *Збірник узаконень Робітничо-селянського уряду України*. 1927. № 13. Ст. 76.
13. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: постанова від 29.07.1991 № 114. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-p#Text>.
14. Про міліцію : Закон від 20.12.1990 № 565-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 4. Ст. 95.
15. Семенов А.И. Создание советской милиции. *История правопорядка. Юридическое наследие России*. 2017. № 3 (14). С. 91–96.

References:

1. Bilous V.I., Bilous V.V. (2019). Istoriia medytsyny i likuvalnoho mystetstva [History of medicine and medical art]. Chernivtsi. 284 p. [in Ukrainian].

2. Vasyliiev S.V. (2008). Pravovyi status pratsivnykiv militsii USRR u 20-kh rokakh KhKh st. [Legal status of police officers of the USSR in the 1920s.]: dysertatsiia. Kharkiv: Khakrivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 214 p. [in Ukrainian].
3. Verkhratskiy S.A., Zabludovskiy P.Iu. (1991). Istoriia medytsyny [History of medicine]: Nav. posibnyk. 4-e vyd., vypr. i dopov. K. : Vyshcha shk. 431 p. [in Ukrainian].
4. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy [Declaration of State Sovereignty of Ukraine]: deklaratsiia vid 16.07.1990 №55-KhII // Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS. 1990. № 31. st. 429 [in Ukrainian].
5. Zhelizniak V. (2014). Stanovlennia ta rozvytok medytsyny u Volynskii hubernii naprykintsi XVIII seredyna KhIKh st. [Formation and development of medicine in the Volyn province in the late eighteenth and mid-nineteenth centuries] *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii : Istoriia. Vyp. 1(3). pp. 17–20 [in Ukrainian].
6. Istoriia sovetskoi militsii [History of the Soviet militia]: V 2 t. – M.: Akademiia MVD SSSR, 1977. T. 1. 346 p. [in Russian].
7. Instruktisiia pro poriadok medychnoho obsluhovuvannia v zakladakh okhorony zdorovia MVS Ukrainy [Instruction on the procedure for medical care in health care facilities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: instruktisiia, format tipovoho dokumentu vid 04.11.2003 №1296 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2004. № 20. st. 1395 [in Ukrainian].
8. Kovalenko Yu.I. (2005). Pravovyi statusu pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav u perekhidnomu suspilstvi (porivnialno-pravovyi analiz na materialakh krain SND) [Legal status of law enforcement officers in a transitional society (comparative legal analysis on the materials of the CIS countries)]: dysertatsiia. Kharkiv: Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 20 p. [in Ukrainian].
9. Mykhailenko P.P. (1999). Istoriia militsii Ukrainy v dokumentakh i materialakh (1917–1953 rr.) [History of the police of Ukraine in documents and materials (1917–1953)]: u 3 t. K. : Geneza. T. 1: 1917–1925 rr. 175 p. [in Ukrainian].
10. Pro borotbu z bandytyzmom [On the fight against banditry]: Tsyrukular TsK KP(b)U vid 20 kvitnia 1921 r. // Vidomosti TsK KP(b)U. 1921. № 1. pp. 15 [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia instruktisii z likuvalno-sanatornoho obsluhovuvannia Vseukrainskoi shkoly militsii ta rozshuku USRR [About the statement of the instruction on medical and sanatorium service of All-Ukrainian school of militia and search of the USSR]: Nakaz № 175 HURRSM NKVS USRR vid 17 zhovtnia 1926 r. // Zbirnyk nakaziv militsii ta rozshuku NKVS USRR. 1926. zhovten. pp. 16–18 [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia instruktisii po zastosuvanniu pilh dlia pratsivnykiv militsii [About the statement of the instruction on application of privileges for police officers]: Postanova Vseukrainskoho Tsentralnoho Vykonavchoho Komitetu ta Rady Narodnykh Komisariv USRR vid 15 kvitnia 1927 r. // Zbirnyk uzakonen Robitnycho-selianskoho uriadu Ukrainy. 1927. № 13. St. 76 [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro prokhodzhennia sluzhby riadovym i nachalnytskym skladom orhaniv vnutrishnikh sprav [On approval of the Regulations on service by ordinary and chief staff of internal affairs bodies]: postanova vid 29.07.1991 № 114 // Ofitsiinyi veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-p#Text> [in Ukrainian].
14. Pro militsiiu [About the police]: zakon vid 20.12.1990 №565-KhII // Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS. 1991. № 4. st. 95 [in Ukrainian].
15. Semenov A.I. (2017). Sozdanie sovetskoi militsii [The creation of the Soviet militia]. *Istoriia pravoporiadka. Iuridicheskoe nasledie Rossii*. № 3 (14). pp. 91–96 [in Russian].